Positionpaper t.b.v. Signalenoverleg 28 mei

VAN VERSNIPPERING NAAR SAMENHANG,

VAN SYSTEEMDRUK NAAR BESTAANSZEKERHEID

Namens: Lumens 17 mei 2026

Auteurs: Daniëlle van Went. Caro Goudriaan en team Sociaal Raadslieden

0. INLEIDING

Lumens voelt grote trots dat we door de CVB van de tweede kamer zijn uitgenodigd voor een signalen overleg. Bij onze sociaal raadslieden komen inderdaad als eerste signalen binnen over zorgwekkende trends en ontwikkelingen. Dit zouden we graag op 28 mei met praktijkvoorbeelden komen toelichten, helaas zijn we verhinderd. In dit position paper vindt u antwoord op de vier vragen van de commissie. Vragen 1 en twee behandelen we in de inleiding. Het nieuw type signaal nemen we mee in de overige hoofstukken van het paper; we hebben het staccato uitgewerkt. Natuurlijk willen we dit graag met voorbeelden uit onze praktijk toelichten, mocht u op een ander moment nog een verdieping willen.

0.1 De vier vragen van de commissie

> De volgende vragen staan centraal bij het signalenoverleg:
> 1 Wat verstaan de genodigde organisaties onder zichtbaarheid en toegankelijkheid van hun signaleringsfunctie?
> 2 Welke methoden gebruiken de organisaties om zo breed mogelijk signalen te ontvangen en/of groepen te bereiken die de overheid minder makkelijk weten te vinden?
> 3 Zijn er de laatste tijd nieuwe type signalen waarneembaar?
> 4 Welke problematiek speelt vaak achter het signaal? ('wat is de vraag achter de vraag')

1. SIGNALERINGSFUNCTIE: ANTWOORD OP DE EERSTE TWEE VRAGEN

1.1 **Lumens verstaat onder Zichtbaarheid en toegankelijkheid signaleringsfunctie**:

Vanuit de **presentiebenadering** draait dit om écht aanwezig zijn bij de inwoner – met aandacht, oprechte interesse en zonder oordeel. Door er te zijn, ontstaat vertrouwen, herkenning en de mogelijkheid om samen te ontdekken wat nodig is. Daarnaast zijn we actief m.b.v. methoden voor outreachend werken.

Voor Lumens is vinden belangrijk omdat het de basis vormt van betekenisvolle verbinding met inwoners. Niet iedere inwoner weet de weg naar hulp of ondersteuning te vinden. Schaamte, wantrouwen of eerdere negatieve ervaringen kunnen drempels opwerpen. Door actief te vinden, voorkomt Lumens dat mensen buiten beeld raken of pas hulp krijgen als het al te laat is.

Aanwezig zijn in de leefwereld

Vinden begint met daar zijn waar inwoners zijn. Aansluiten bij het dagelijks leven van mensen en ons openstellen voor hun verhaal. (Presentiebenadering)

- Regelmatig zichtbaar aanwezig zijn in de wijk of buurt.
- Informeel contact maken en gesprekken voeren zonder oordeel.
- Contactmomenten normaal maken, zodat inwoners weten dat je er niet alleen bent bij problemen.
- Door aanwezigheid signaleren wat er speelt en waar ondersteuning nodig is.
- Gebruik maken van de kennis en voelsprieten van de doelgroep als het gaat om trends en ontwikkelingen

Samenwerking met allerlei ketenpartners (professioneel en/of vrijwillig kader) versterkt de verbinding met inwoners en zorgt dat we gezamenlijk beter kunnen aansluiten bij hun leefwereld. Online contact is een belangrijk onderdeel van vindbaarheid. Zo geldt de presentiebenadering ook online: nabij zijn betekent ook aanwezig zijn op plekken waar inwoners zich digitaal bewegen.

- Aanwezig zijn op platforms waar inwoners actief zijn.
- Onlineinformatie delen en inspelen op actuele thema's en vragen.
- Online benaderbaarheid gebruiken om de drempel naar hulp te verlagen.
- Trends volgen om te begrijpen wat speelt binnen de doelgroep.

Promotie en zichtbaarheid

Zichtbaarheid zorgt ervoor dat inwoners weten waar ze terecht kunnen.
Zichtbaar zijn betekent niet alleen communiceren *over* wat je doet, maar vooral *laten zien* dat je er bent en dat mensen welkom zijn.

- Gebruik maken van toegankelijke taal en herkenbare beelden.
- Sleutelfiguren en inwoners zelf inzetten als ambassadeurs.
- Aanwezig zijn bij buurtactiviteiten, evenementen en ontmoetingsplekken.
- Laten zien wat Lumens doet en waar we voor staan.

1.2 **Sociaal raadslieden gebruiken de volgende methoden** om zo breed mogelijk signalen te ontvangen en/of groepen te bereiken die de overheid minder makkelijk weet te vinden.

- Sociaal Raadslieden en collega's uit het sociaal domein zijn aanwezig op plekken waar kwetsbare inwoners hen kunnen vinden. Daar is ook zichtbaar/kenbaar via het netwerk, denk aan: wijkcentrum, voedselbank, huisarts, juridisch loket, bibliotheek, etc. En natuurlijk zijn ze digitaal vindbaar.
- Sociaal Raadslieden verzamelen informatie zodat dit kan worden meegenomen worden in beleid. Wij werken steeds meer datagedreven, ondersteund met story telling. Beleidsinformatie is in eerste instantie lokaal gericht, daaruit komen signalen van zaken die beter regionaal of landelijk zouden moeten worden opgepakt. Die laatste aansluiting kan beter. Meer enquêteformulieren gaan hierbij niet helpen, doordat ze de administratieve druk opvoeren. Contact met beroepsvereniging, delen van bestaande rapportages en commissiegesprekken met individuele instellingen wel.

2. Nieuw type signalen en de vraag achter de vraag

Vermoedelijk zult u in het signalenoverleg uit de gehele branche horen dat de vragen complexer worden en het omgaan met de problematiek van inwoners zwaarder wordt. Sociaal Raadslieden vangen het eerste signalen op die te maken hebben met armoede en schulden. Het is een open deur als wij stellen dat armoede en schulden geen geïsoleerde problemen zijn, maar raken aan vrijwel alle leefgebieden: gezondheid, opvoeden, onderwijs, werk en wonen.

In de praktijk zien wij dat inwoners:

- Vastlopen in een combinatie van financiële, administratieve en juridische problemen
- Te laat in beeld komen bij hulpverlening, omdat zij weinig vertrouwen koesteren in de overheid en
- Te maken krijgen met een versnipperd aanbod zonder duidelijke regie: De keten waarin men werkt aan gezondheid en leefstijl a.g.v. bijbehorende stress totaal is afgesneden van de keten waarin men werkt aan het voorkomen of oplossen van schulden en armoede en heeft amper tot geen samenhang met opvoed ondersteuning en/of preventie huiselijk geweld.

Het huidige systeem is ingericht op losse interventies, terwijl het vraagstuk vraagt om **samenhang en continuïteit**.

2.1. Het probleem is geen gebrek aan aanbod, maar gebrek aan samenhang

Binnen gemeenten zijn veel onderdelen aanwezig:

- Vroeg signalering
- Budget coaching
- Schuldhulpverlening
- Sociaal raadsliedenwerk

Maar deze functioneren vaak:

- Naast elkaar in plaats van met elkaar
- Met verschillende toegangspunten
- Zonder gezamenlijke sturing op resultaat

Hierdoor ontstaan vertraging, uitval en escalatie.

2.3. De oplossing: één integrale programmalijn

Lumens stelt voor om armoede en schulden te organiseren in één **structurele programmalijn**: een samenhangend geheel van interventies, met duidelijke regie, doorlopende begeleiding en sturing op maatschappelijke impact. De kracht zit niet in de losse onderdelen, maar in de **onderlinge verbinding**.

2.4. Sociaal raadsliedenwerk als verbindende ruggengraat

Binnen deze programmalijn is sociaal raadsliedenwerk geen aparte voorziening, maar de **schakel die het systeem laat werken**.

Sociaal raadslieden:

- Maken wet- en regelgeving toegankelijk voor inwoners
- Signaleren problemen vroeg (vaak vóórdat schulden escaleren)
- Lossen acute knelpunten op (beslagen, toeslagen, boetes)
- Verbinden financiële, juridische en sociale ondersteuning
- Zorgen dat inwoners daadwerkelijk krijgen waar ze recht op hebben

In de praktijk is dit vaak het **eerste effectieve contactmoment én de sleutel tot vervolginterventies**.

Zonder deze functie:

- Blijven signalen liggen
- Escaleren kleine problemen tot grote schulden
- Worden zwaardere en duurdere trajecten noodzakelijk

2.5. De integrale keten in de praktijk

De programmalijn bestaat uit één doorlopende keten:

5.1 Preventie & vroegsignalering

- Signalen van betalingsachterstanden
- Outreachend contact in de wijk
- **Directe inzet van sociaal raadslieden bij eerste problemen**

5.2 Sociaal raadsliedenwerk (doorlopend aanwezig)

- Recht- en regelhulp
- Voorkomen van schulden door tijdig ingrijpen
- Oplossen van stress-verhogende factoren
- Structurele begeleiding bij complexe situaties

Dit loopt niet naast, maar **door alle fasen heen**.

5.3 Budgetcoaching & financiële zelfredzaamheid

- Overzicht en gedragsverandering
- Oefenen met budgetteren en regelingen
- Versterken van zelfredzaamheid

5.4 Schuldhulpverlening

- Integrale intake en stabilisatie
- Trajectbegeleiding en onderhandelingen
- Nauwe koppeling met sociaal raadsliedenwerk (juridisch/administratief)

5.5 Jongerenaanpak

- Inzet van het Jongeren Perspectief Fonds
- Koppeling schulden ↔ perspectief (opleiding/werk)

5.6 Nazorg & duurzaam herstel

- Terugvalpreventie
- Blijvende toegang tot ondersteuning
- Borging in wijknetwerken en samenwerking met huisartsen zodat bijkomende (mentale) klachten gelijktijdig worden aangepakt waar nodig.

2.6. Waarom deze aanpak werkt

Sneller in beeld, eerder geholpen; Door de combinatie van vroeg signalering en sociaal raadsliedenwerk worden problemen eerder opgelost.

Minder escalatie: Kleine administratieve of juridische problemen worden niet langer grote schulden.

Meer effect per euro: Preventie en samenhang leiden tot:

- Minder instroom in zware trajecten
- Minder crisisinterventies
- Lagere maatschappelijke kosten

Meer grip op het systeem: Door samenwerking met o.a. Bright Cape kunnen we meer data gedreven werken en wordt gestuurd op: Wat werkt, Voor wie en Met welk effect

2.7. Wat is hiervoor nodig?

Om deze programmalijn goed te organiseren, is nodig:
Bestuurlijk en organisatorisch: Eén regisseur op de gehele keten; Duidelijke opdracht en mandaat; Gezamenlijke governance
Financieel Integrale bekostiging (niet per losse dienst); Ruimte voor preventie en nazorg; Structurele financiering van sociaal raadsliedenwerk
Inhoudelijk Koppeling van sociaal, juridisch en financieel domein ; Inzet op wijkniveau ; Doorlopende begeleiding van inwoners
Data & sturing Afspraken over data-uitwisseling (AVG-proof) Sturing op output, outcome en impact

2.8. De opbrengst

Voor inwoners

- Minder stress en onzekerheid
- Betere toegang tot rechten
- Duurzaam herstel en perspectief

Voor gemeenten en samenleving

- Lagere kosten door minder escalatie
- Efficiënter gebruik van voorzieningen
- Meer samenhang in beleid en uitvoering

2.9. Conclusie

De uitdaging ligt niet in het toevoegen van nieuwe interventies, maar in het **organiseren van samenhang**. Door armoede en schulden te benaderen als één integrale programmalijn — met sociaal raadsliedenwerk als verbindende ruggengraat — ontstaat een aanpak die: Eerder ingrijpt, Beter werkt en een Duurzamer resultaat oplevert

2. 10. Slotboodschap

Als we bestaanszekerheid serieus nemen, moeten we stoppen met losse oplossingen en kiezen voor **één samenhangend systeem dat voor inwoners wél werkt**.